



Žinių Prometėjas

■ Gintaras Gimžauskas

Šį straipsnį norėčiau pradėti garsaus amerikiečių žurnalisto Kriso Andersono žodžiais: „Redaguok šį puslapį“. Tai tik trys paprasti žodžiai, bet kokį stebuklą jie sukūrė. Kiekvienas „Wikipedios“ – internetinės enciklopedijos kampelis lankytojus skatina tapti šio projekto dalimi. Ar šis įrašas nebaigtas? Papildyk jį. Ar jis neteisingas? Ištaisyk. O gal jis šališkas? Redaguok. Tokie stebėtinai atviri darbo principai lėmė didžiausios ir, ko gero, geriausios enciklopedijos pasaulyje atsiradimą, kuri yra vieno žmogaus – Jimmy Waleso vizija ir svajonė.

Aistra mokslui

Jimmy Donaldis Walesas, dar žinomas kaip Jimbo, gimė 1966 m. Hantsvilyje (Alabamos valstija, JAV). Jo tėvas buvo bakalėjininkas, o mama kartu su močiute buvo įkūrusios tam laikmečiui būdingą vieno kambario mokyklą, kurioje Jimmy ir žengė savo pirmuosius mokslų žingsnius. Vėliau, baigęs aštuonias klases, mokslus jis tęsė Hantsvilyje esančioje Randolfo mokykloje, kur mokinius ruošė studijoms universitetuose. Nors čia mokslai kainavo nepigiai, tačiau Walesų šeimoje išsilavinimas buvo laikomas svarbia vertybe ir tam buvo skiriamos visos išgalės. Viename interviu Jimmy yra pasakęs: „Mokymasis visuomet buvo mano giminės aistra...“.

Kiek vėliau būsimas „Wikipedios“ tėvas gavo finansų bakalauro laipsnį Auburno universitete, o Alabamos universitete pasiekė tos pačios specialybės magistro laipsnį.

Kelias į Olimpą

Tikriausiai aistra žinioms lėmė sėkmingą Walesų atžalos ateitį, nes baigęs mokslus Jimmy pradėjo sparčiai kilti karjeros laiptais. Nuo 1994 iki 2000 metų jis ėjo tyrimų direktoriaus pareigas Čikagoje bendrovėje „Options Associates“. Reikia pasakyti, kad ten jam sekėsi tikrai gerai,

nes gana greitai pinigų atsirado tiek, kad jis galėjo iki gyvenimo pabaigos išlaikyti save ir savo šeimą.

Vienas iš pradinių Jimmy žingsnių internetinėje erdvėje – 1996-aisiais startavęs projektas „Bomis“ – paieškos variklis, užklausas grupuojantis į kategorijas pagal populiarumą ir jas pateikiantis lankytojams. Jį galite rasti adresu www.bomis.com.

Na, o 2000 metų kovą prasidėjo kelias į tai, ką mes dabar vadiname „Wikipedia“. Tiesa, tuomet Jimmy Waleso ir jo kolegijos Larry Sangerio projektas buvo pavadintas „Nupedia“. Tai buvo laisva enciklopedija anglų kalba, kurios kūrimo ir tobulinimo procese galėjo dalyvauti kiekvienas norintis. Beje, šis projektas neturėtų būti painiojamas su numizmatų enciklopedija „Numispedia“.

Jau po metų Larry savo bendražygiui pasiūlė dar vieną idėją – sukurti puslapį, veikiančią wiki (havajietišškai – sparčiai, greitai) pagrindu. Tai svetainių rūšis, kur lankytojai gali rašyti ne tik forumuose, bet ir taisyti kitą puslapyje pateikiamą medžiagą, taip pat ir programinę įrangą, skirta tokiems puslapiams kurti.

Jimmy patiko tokia idėja ir netrukus mintys materializavosi. Pasaulį išvydo pagalbinis, kaip buvo iš pradžių manyta, tinklalapis, turėjęs padėti vystyti „Nupedia“. Tačiau visai netikėtai „Wikipedios“ (taip antrąjį projektą praminė Larry) lankomumas ir augimas pranoko jos vyresniąją seserį „Nupedia“ ir žaibo greičiu kilo aukštyn. Galiausiai, paskatinti tokios sėkmės, bendražygiai 2003 metais nutraukė „Nupedios“ veiklą, o joje buvusius straipsnius perkėlė į „Wikipedia“.

„Wikipedija“ Lietuvoje

Tais pačiais 2003-aisiais buvo pradėtas ir lietuviškas „Wikipedijos“ projektas. Per tą laiką (iki 2007 kovo 15 d.) jau sukaupia 41 000 straipsnių lietuvių kalba, o nuo kovo 15 d. archyvas pasipildė dar 861

straipsniu.

Kaip atskira kalba šioje internetinėje enciklopedijoje gyvuoja ir žemaičių tarmė. Tiems, kas iki šiol manė, kad Žemaitija turėtų būti autonominis vienetas, bus ypač malonu vartyti puslapius, išmargintus šia kalba. Iš viso „Wikipedijoje“ galima rasti apie 1300 straipsnių, parašytų žemaičių tarme.

Lietuvą, o ypač lietuviškos „Wikipedijos“ kūrėjus, 2005 metais nudžiugino Jimmy Walesas – mūsų šalyje vykusioje tarptautinėje konferencijoje jis skaitė pranešimą apie el. visuomenę ir el. bibliotekininkystę, o po jos susitiko su lietuvičiais, prisidedančiais prie sėkmingo „Wikipedijos“ gyvavimo.

Nesutarimai

Kaip žinia, pagrindiniai „Wikipedijos“ pagrindiniai straipsnių autoriai yra eiliniai žmonės, kurie ir sukuria pagrindinę enciklopedijos vertę bei atspindi jos vertybes: nemokamas naudojimas, nuomonių įvairovė, daugiakalbystė.

Tačiau, matyt, kai pats esi tokio projekto vadovas ir jame randi aprašymą apie save, būna sunku atsispirti pagundai nepridėti kelių „smulkmenų“ prie to, kas jau parašyta.

Taip pasielgė ir Jimmy. Jis buvo aršiai kritikuojamas už tai, kad pats taisė savo biografiją. Toks jo elgesys net sukėlė bendražygio Larry pasipiktinimą: „Atrodo, jis bando perrašyti istoriją...“

Nors pats Jimmy tvirtino, kad taip elgdamasis norėjo tik pagerinti straipsnio kokybę, kuri jam atrodo yra svarbiausias dalykas šiame projekte, tačiau vėliau pripažino klydęs ir viešai atsiprašė už šį savo

poelgį. Tačiau nesantaikos šešėlis tarp Larry ir Jimmy neišnyko. Walesas ėmė aktyviai tvirtinti, jog „Wikipedia“ yra jo kūrinys, o Larry ir toliau teigė, kad Jimmy yra tik bendraautoris.

Jimmy Waleso įtaka

Iki „Wikipedijos“ pasaulyje karaliavo „Britanica“ – mokama enciklopedija, kuria galėjo pasinaudoti tikrai ne kiekvienas. Tačiau J. Walesas šią sritį apvertė aukštyn kojom ir dabar visi, turintys interneto prieigą, gali ieškoti informacijos enciklopedijoje, kurios dydis sunkiai suvokiamas. Pernai „Wikipedia“ buvo pildoma 230 kalbų, o joje tilpo 4,13 mln. straipsnių. Tad dabar, palyginti su „Britanica“, Waleso kūrinys yra 10 kartų didesnis ir vis nepaliaujamai auga.

Tai geriausias pavyzdys, kad minios valdžia ne visada veda į destruktiją – „Wikipedia“ tai įrodė. Gali būti, kad tai yra ateities darbo principų pamatai, o Jimmy Walesas – pranašas, paskelbęs tai pasauliui.

